

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

**הלימוד מוקדש לעילוי נשמת רפאל בן רחל
ועמנואל ברוך בן אורה לوسی שתחי'**

פרק **יט** הוא פרק קצר העוסק בחיזוק מערכת המשפט על ידי המלך יהושפט. בפרק **כ** מתוארת מלחמה ניסית המוכרעת בכוחה של האמונה והתפילה.

1.

סגנונו של פרק **יט** מושפע מאוד מציוויים העוסקים במערכת המשפט המופיעים בספר דברים.

א | השוו: פס' ו' בפרקנו לדברים פרק **א** פס' ט"ז-י"ז; פס' ז' בפרקנו לדברים פרק **י** פס' י"ז; פרק **טז** פס' י"ח-י"ט;
פס' ח'-י' בפרקנו לדברים פרק **יז** פס' ח'-י"א; כיצד מיישם יהושפט את הנחיות התורה לגבי מערכת המשפט?
ב | עיינו בתהלים פרק **פב** ובפירוש הרד"ק על הפרק, כיצד קושר הרד"ק את הפרק בתהלים לימי יהושפט?

תהלים פ"ב

- (א) מִזְמוֹר לְאֶסָף אֱלֹהִים נָצַב בְּעֵדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט.
- (ב) עַד מָתִי תִשְׁפָּטוּ עָוֹל וּפְגַי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֵלָה. (ג) שִׁפְטוּ דָל וְיִתּוֹם עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוּ.
- (ד) פִּלְטוּ דָל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ. (ה) לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִבְיִנוּ בְּחִשְׁכָּה יִתְהַלְכוּ יִמּוּטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ.
- (ו) אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיוֹן כְּלַכְּם. (ז) אֲכֹן כְּאֶדָם תִּמּוּתוּן וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְּלוּ.
- (ח) קוּמָה אֱלֹהִים שִׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם.

רד"ק תהלים פרק פב פסוק א

(א) מזמור לאסף אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט. זה המזמור נאמר על השופטים שהיו שופטים בעוול, ואולי היה בימי יהושפט, כי ראינו כי בשובו מִקְרָמוֹת גְּלָעָד והשיב ישראל בתשובה העמיד שופטים בארץ בכל ערי יהודה והזהירם מאד ואמר להם (דהיי"ב יט, ו): ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תִּשְׁפָּטוּ כי לה' וגו', ואמר (שם פסוק ז): ועתה יהי פֶּחַד ה' עֲלֵיכֶם שְׁמְרוּ וְעֲשׂוּ כִּי אֵין עִם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲוֹלָה וּמַשָּׂא פָנִים וּמִקַּח שֹׁחַד, נראה כי היו שופטים קודם זה בעוול עד שהוצרך להעמיד שופטים אחרים והזהירם מאד בדבר המשפט. אמר

דברי הימים ב' יט-כ

אלהים נצב בעדת אל, כלומר כבודו עמכם להשגיח במעשיכם... בקרב אלהים, בקרב הדיינים, והוא לשפוט הַיָּשָׁר כמו שצוה אותם, ואם לא יעשו כן יודע ופוקד עליהם עונותם.

2.

קראו את פרק כ, שימו לב לפסוקים א, ב, ג. מיהם העולים למלחמה על יהושפט? עיינו רש"י לפס' א' וחשבו על משמעות הזיהוי שלו לסמליותה של המלחמה והישועה. **רש"י:** ועמהם מהעמונים - זה עמלק. ולמה נקראו עמונים? לפי ששינה כסותו ולשונו כעמונים, ונתערבו בהם, ובא להלחם בישראל. וכן מוכח למטה בענין "ובעת החלו ברינה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון ומואב והר שעיר" וגו' נמצא שהעמונים שנאמר כאן הם עמלקים ששינו לשונם וכסותם.

3.

הקשר והסמליות בין שמו של המלך יהושפט וחידושו את מערכת המשפט, לכדה את תשומת ליבם של פרשנים רבים. עיינו בפסוקים י"ד, ט"ז, כ"ו, ושימו לב למדרשי שמות נוספים הנדרשים בפרק עצמו.

4.

מלחמת יהושפט היא אחת מארבע מלחמות המוכרעות באופן ניסי: מלחמותיהם של אביה, אסא, יהושפט וישועתו של חזקיהו מיד סנחריב מתוארות באותו אופן: צרה גדולה, המודגשת על ידי מספר עצום של חיילי אויב ונחיתות מספרית מוחלטת של צבאות מלכי יהודה המביאה לתחושת חוסר אונים. לאחר מכן מופיעה זעקה של המלך המובילה לישועה ניסית על ידי הקב"ה. במדרש איכה רבה עומדים חז"ל על הדמיון בין המלחמות אך מצביעים על השוני בדרכי ההתמודדות בין המלכים השונים. עיינו במדרש, שימו לב להבדלים בין המלכים השונים ונסו לעמוד על משמעותם.

איכה רבה (בוכר) פתיחתא ל

זבדי בן לוי פתח. "לא האמינו מלכי ארץ" וגו' (איכה ד יב).

ארבעה מלכים היו, מה שתבע זה לא תבע זה, ואלו הן:

דוד, אסא, יהושפט, וחזקיהו.

דוד אמר "ארדוף אויבי ואשיגם וגו' (תהלים יח לח),

אמר לו הקב"ה אני עושה כן,

הה"ד "ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם" (שמואל א' ל יז),

מהו למחרתם?

ר' יהושע בן לוי אמר לשני לילות ויום אחד היה הקב"ה מאיר לו בלילות בזיקין וברקים.

כמה דתנין תמן על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים, הה"ד כי אתה תאיר נרי וגו' (תהלים יח כט).

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

2

מתן ומתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sadie Rennert Women's Institute for Torah Studies

דברי הימים ב' יט-כ

עמד אסא ואמר אני אין בי כח להרוג להם, אלא אני רודף אותם ואתה עושה.
אמר לו אני עושה,

שנאמר "וירדפם אסא והעם אשר עמו וגו' כי נשברו לפני ה' ולפני מחנהו" (דברי הימים ב' יד יב),
לפני אסא אין כתיב כאן, אלא לפני ה' ולפני מחנהו.

**עמד יהושפט ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה ואתה עושה.
אמר לו הקב"ה אני עושה.**

שנאמר "ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב והר שעיר" וגו' (דברי הימים ב' כ כב).
עמד חזקיהו ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה.
אמר לו הקב"ה אני עושה.

שנאמר "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור" וגו' (מלכים ב' יט לה),

הרחבה:

בפרק כ מתוארת לנו ישועה ניסית במלחמה, המזכירה התערבות אלוהית ותשועה במקומות אחרים. יהושפט מגיב לאיום מולו לא בדרכי מלחמה, ועומד אל מול אויביו כשהוא מוקף בכל עמו, אנשים, נשים וטף (פס' י"ג). מעניין להשוות בין הישועה בימי יהושפט לגאולת מצרים.

דמיון מילולי בולט אפשר לראות בין דברי יחזיאל למלך ולעם בפס' ט"ו- י"ז: פה אָמַר ה' לָכֶם אֲתָם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחַתּוּ מִפְּנֵי הַקָּמוֹן הָרֶב הַזֶּה כִּי לֹא לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי לֵאלֹהִים... לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בְּזֹאת הַתִּיַצְבוּ עִמְדוּ וְרָאוּ אֵת יְשׁוּעַת ה' עִמָּכֶם יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחַתּוּ מִחַר צָאוּ לִפְנֵיהֶם וְה' עִמָּכֶם.
לדברי משה בשמות יד פס' י"ג-יד: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ הַתִּיַצְבוּ וְרָאוּ אֵת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם... ה' יִלָּחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן.

האויב מושמד באופן מוחלט, ותהלוכת הניצחון וההודיה של העם מזכירה את ההודיה בשירת הים. ואכן חז"ל השוו בין גאולת מצרים, הבאה בזכות אמונה בעת צרה גדולה, לישועה בימיו של יהושפט:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יד פסוק (לא)

וכן את מוצא שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר אמונה

שנאמר "ויהאמן העם" וגו' ואומר "אמונים נוצר ה'" (תהילים לא כד) מזכיר אמונת אבות.

ואומר ו"יהי ידיו אמונה" וגומ' (שמות יז יב) ואומר "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" (ישעיה כו ב). בשער זה בעלי אמונים נכנסין וכן הוא אומר "טוב להודות לה" וגומר "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות" וגומ' "כי שמחתני ה'" וגומ' (תה' צב ב-ג,ה) מי גרם לנו לשמוח בשמחה הזאת? אמנה שהאמינו בעולם שכולו לילות. וכן יהושפט אומר "האמינו ביי אלקיכם" וגומ' (דה"ב כ כ).

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555